

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

315

Integracja i kryzysy na lokalnych i globalnych rynkach we współczesnym świecie

Tom 2

Redaktorzy naukowi

Jan Rymarczyk

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: K. Halina Kocur

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-404-2 (tom 2)

ISBN 978-83-7695-327-4 (całość)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Magdalena Nawrot, Marta Ostrowska, Nikolett Siklosi , Wpływ integracji w ramach strefy euro na konkurencyjność gospodarki narodowej w ujęciu międzynarodowym w kontekście kryzysu	11
Michał Nowicki , Konkurencyjność Unii Europejskiej a kryzys zadłużeniowy strefy euro	22
Alina Nychyk , Problem rozszerzenia Unii Europejskiej na przykładzie Ukrainy	32
Anna Odrobina , Alianse technologiczne w międzynarodowej współpracy badawczo-rozwojowej	41
Paweł Pasierbiak , Ekonomiczne efekty utworzenia strefy wolnego handlu między Unią Europejską i Koreą Południową	52
Sławomir Pastuszka , Wpływ kryzysu gospodarczego na rozwój nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej	63
Karolina Pawlak, Katarzyna Kita , Stan i perspektywy rozwoju handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi UE i NAFTA	75
Bożena Pera , Wymiana handlowa towarami zaawansowanymi technologicznie w krajach Unii Europejskiej w okresie dekonjunkury gospodarczej (2007-2012)	87
Agnieszka Piasecka-Głuszak , Korzyści z wdrożenia <i>lean management</i> w polskich przedsiębiorstwach w dobie kryzysu – wyniki badań ankietowych.....	99
Waldemar Pierzchlewski , Koncepcje zarządzania formą walki z kryzysem w przedsiębiorstwie	112
Eugeniusz M. Pluciński , Idea wielu prędkości integracji europejskiej – mit czy konieczność? Wybrane aspekty w kontekście zarządzania kryzysem w Eurolandzie	118
Katarzyna Puchalska , Innowacyjność regionu a nakłady na działalność innowacyjną podmiotów z kapitałem zagranicznym.....	131
Lukasz Puślecki , Strategiczne aliane technologiczne w sektorze biofarmaceutycznym – aliane otwartych innowacji	141
Zdzisław W. Puślecki , O niestabilności cen żywności na współczesnym rynku globalnym	150
Magdalena Rudnicka , Globalne tendencje w handlu usługami	162
Piotr Rybicki , Integracja lokalnych rynków gospodarczych w odniesieniu do instytucji klastra gospodarczego	172
Jan Rymarczyk , Internacjonalizacja i globalizacja giełd papierów wartościowych.....	181

Jerzy Rymarczyk , Antykryzysowe działania Europejskiego Banku Centralnego.....	201
Paweł Sekuła , Analiza determinant bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Europie.....	211
Anna Skoczylas , Zewnętrzne determinanty innowacji w Polsce	221
Joanna Skrzypczyńska , Przyczyny braku kompromisu w Rundzie Rozwoju WTO	229
Przemysław Skulski , Wykorzystanie reklamy na międzynarodowym rynku uzbrojenia	237
Tadeusz Sporek , Znaczenie Indii i Chin w globalnej gospodarce.....	252
Ewelina Stachurska-Rak , Argentyński kryzys gospodarczy – scheda peronizmu	260
Michał Staszków , Parki naukowo-technologiczne - miejsce wsparcia innowacyjnego biznesu.....	269
Beata Stępień , Zarządzanie wartością dla klienta w przedsiębiorstwach polskich i międzynarodowych – teoria a wyniki badań empirycznych	278
Agnieszka Szańca , Rola międzynarodowego zarządzania zasobami ludzkimi w projektach wielokulturowych	289
Barbara Szymoniuk , Procesy integracyjne przedsiębiorstw w klastrach w warunkach spowolnienia gospodarczego.....	299
Alina Szypulewska-Porczyńska , Delegowanie pracowników w UE: zasady i analiza empiryczna	308
Paweł Śliwiński , Struktura rachunku finansowego w bilansie płatniczym a zaburzenia na rynku walutowym w Polsce w okresie 2000-2012	319
Bogdan Ślusarz, Aleksandra Mitela-Grzybek , Polityka regionalna Unii Europejskiej i jej wpływ na kształtowanie zrównoważonego rozwoju regionu lubuskiego.....	329
Jowita Świerczyńska, Klemens Budzowski , Instytucja upoważnionego przedsiębiorcy w Unii Europejskiej.....	340
Maciej Walkowski , Dylematy Polski związane z potencjalnym uczestnictwem w europejskim projekcie unii bankowej	351
Zbigniew Wiktor , Wpływ światowego kryzysu na gospodarkę i politykę Chin. Czy można mówić o kryzysie w Chinach?	364
Marta Winiewicz-Bosy , Wpływ kryzysu na wyścigi konne na świecie.....	377
Eugeniusz Wojciechowski, Aldona Podgórnjak-Krzykacz , Jakość rządzenia w warunkach kryzysu	390
Marek Wróblewski , Aktywność pożyczkowa MFW wobec globalnego kryzysu finansowego.....	401
Waldemar Zadworny , Ocena efektywności systemu zarządzania środowiskowego według normy ISO 14001 w przedsiębiorstwach województwa lubelskiego.....	413
Dominika Zenka-Podlaszewska , Rola zarządzania ryzykiem oraz przejrzystości w łańcuchach dostaw w złożonych warunkach gospodarowania.....	425

Wojciech Zysk , Międzynarodowe obroty usługowe w latach 2004-2011	435
Katarzyna Żukrowska , Czynniki integrujące i dezintegrujące rynki regionalne i globalne podczas dekonjunktury na przykładzie kryzysu 2008+ ...	446
Anna Żyła , Charakterystyka azjatyckiego modelu rozwoju gospodarczego w świetle teorii oraz doświadczeń krajów zaliczanych do pierwszej i drugiej generacji „azjatyckich tygrysów”	459

Summaries

Magdalena Nawrot, Marta Ostrowska, Nikolett Siklosi , Impact of integration within the euro zone on the international competitiveness of the national economy in the context of the crisis	20
Michał Nowicki , Competitiveness of the European Union in the context of euro zone debt crisis	31
Alina Nychyk , The problem of the European Union enlargement on the example of Ukraine.....	40
Anna Odrobina , Technology alliance in international R&D cooperation.....	51
Paweł Pasierbiak , Economic effects of the European Union-South Korea free trade agreement.....	62
Sławomir Pastuszka , Impact of the economic crisis on the development of the new Member States of the European Union	74
Karolina Pawlak, Katarzyna Kita , State and growth prospects of foreign trade in agri-food products of the European Union and NAFTA	86
Bożena Pera , International trade of the European Union in high technology products during the economic downturn (2007-2012)	98
Agnieszka Piasecka-Głuszak , The benefits of implementing lean management in Polish enterprises in the era of crisis – survey results.....	111
Waldemar Pierzchlewski , Management conceptions as a form of a fight with a crisis in an enterprise	117
Eugeniusz M. Pluciński , The idea of “multi speed” of European integration: myth or necessity? Selected aspects in the context of the management of crisis within eurozone	130
Katarzyna Puchalska , Innovativeness of a region vs. expenditures on innovative activities of entities with foreign capital.....	140
Łukasz Puślecki , Strategic technology alliances in the biopharmaceutical industry – open innovation alliances	149
Zdzisław W. Puślecki , About the volatility of food prices in the modern global market	161
Magdalena Rudnicka , Global trends in services trade.....	171
Piotr Rybicki , Integration of local economic markets in relation to economic cluster institution	180

Jan Rymarczyk , Internationalization and globalization of stock exchanges ..	200
Jerzy Rymarczyk , Anti-crisis measures of the European Central Bank	210
Paweł Sekuła , An analysis of the determinants of foreign direct investment in Europe.....	220
Anna Skoczylas , International determinants of innovation in Poland.....	228
Joanna Skrzypczyńska , The reasons for the lack of compromise in the negotiations in the WTO Development Round	236
Przemysław Skulski , The use of advertisement on the international arms market	250
Tadeusz Sporek , The importance of India and China in the global economy.	259
Ewelina Stachurska-Rak , The economic crisis in Argentina – legacy of Peronism.....	268
Michał Staszaków , Science and technology parks – support for innovative business.....	277
Beata Stępień , Customer Value Management in Polish and international enterprises – the theory and empiric analysis outcome	288
Agnieszka Szańca , The role of international human resource management in multicultural projects	298
Barbara Szymoniuk , Integrational processes of enterprises in clusters in the conditions of economic downturn	307
Alina Szypulewska-Porczyńska , Posting of workers in the European Union: rules and empirical analysis.....	318
Paweł Śliwiński , Structure of financial account in the balance of payments and foreign exchange market disorders in Poland in the period from 2000 to 2012	328
Bogdan Ślusarz, Aleksandra Mitela-Grzybek , European Union regional policy and its impact on the sustainable development of the Lubuskie region	339
Jowita Świerczyńska, Klemens Budzowski , Authorised economic operator in the European Union	350
Maciej Walkowski , Polish dilemmas regarding a potential participation in the European banking union.....	363
Zbigniew Wiktor , The influence of the world crisis on the economy and policy of China. Is there a crisis in China?	376
Marta Wincewicz-Bosy , Impact of the crisis on horse racing in the world	389
Eugeniusz Wojciechowski, Aldona Podgórnjak-Krzykacz , The quality of governance in the conditions of the crisis.....	400
Marek Wróblewski , International Monetary Fund's lending activity towards the global financial crisis	412
Waldemar Zadworny , Assessment of effectiveness of Environmental Management System in accordance with ISO 14001 in enterprises of the Lublin Voivodeship.....	424

Dominika Zenka-Podlaszewska , The role of risk management and visibility in supply chains under complex economic conditions	434
Wojciech Zysk , International trade in services in the years 2004-2011	445
Katarzyna Żukrowska , Integrating and disintegrating factors of regional and global markets during the downturn of economy on the example of 2008+ crisis.....	458
Anna Żyła , Characteristics of the Asian model of economic development in the light of international relations theories and the economic experience of East Asian tigers	470

Eugeniusz M. Pluciński

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

IDEA WIELU PRĘDKOŚCI INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ – MIT CZY KONIECZNOŚĆ? WYBRANE ASPEKTY W KONTEKŚCIE ZARZĄDZANIA KRYZYSEM W EUROLANDZIE

Streszczenie: Referat jest próbą analizy idei wielu prędkości integracji europejskiej w kontekście przyjętej filozofii zarządzania kryzysem fiskalnym w strefie euro, uwzględniającą jego wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania. Oś analizy stanowi pytanie o warunki, jakie powinny być spełnione, aby w integracji europejskiej, w tym na poziomie regionalnej unii walutowej, można było maksymalizować efekty dobrobytowe integracji, wykluczając zaistniałe przyczyny kryzysu fiskalnego, a przynajmniej je minimalizując.

Słowa kluczowe: Euroland, wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania kryzysu fiskalnego strefy euro, idea wielu prędkości integracji europejskiej, kryzys globalnej gospodarki towarowo-pieniężnej.

1. Wstęp

Jeśli przyjąć, że kryzys fiskalny Eurolandu jest częścią kolejnej fazy globalnego kryzysu gospodarki towarowo-pieniężnej, to jego przyczyn trudno upatrywać tylko w globalnym uwarunkowaniu kryzysu gospodarczego na świecie. Obecny kryzys Eurolandu jest konsekwencją zewnętrznych, a przede wszystkim jego wewnętrznych uwarunkowań. Można postawić tezę, że jest kwintesencją kryzysu integracji europejskiej.

Światowy kryzys, niezależnie od uruchomienia pasa transmisyjnego przenoszącego szoki popytowo-podażowe w gospodarce otwartej, uzewnętrznił z podwójną siłą istotę fundamentalnych zaniechań w europejskiej integracji gospodarczej na poziomie jej kolejnych faz, począwszy od Traktatu o UE (Maastricht 1992).

Obecne problemy Grecji nie są niczym nowym ani zaskakującym. Takich krajów w historii świata było znacznie więcej. Problem jednak w tym, że dług publiczny Grecji czy, szerzej rzecz ujmując, kryzys finansów publicznych całej grupy PIIGS, sprzęgnięty z kolejnym tzw. kryzysem bankowym 2. generacji¹, a spowodo-

¹ Bank Dexia (aktywa równe aktywom całego systemu bankowego w Grecji) jawi się pierwszą ofiarą kryzysu fiskalnego Eurolandu. Takich banków jest więcej, w tym głównie banki francuskie i niemieckie, które okazują się ofiarą kryzysu, ale i beneficjentem pakietów pomocowych dla krajów PIIGS.

wany inwestycjami w obligacje rządowe Grecji, Hiszpanii, Portugalii, Irlandii i Włoch, zagraża „na zasadzie domina” pozostałym krajom UE, a w konsekwencji integracji europejskiej oraz gospodarce światowej w ogóle.

W opinii wielu ekspertów pogłębienie kryzysu gospodarczego w UE może grozić utraconą przez gospodarkę światową dekadą. W obliczu kryzysu integracji europejskiej rodzi się na nowo pytanie o fundamentalne warunki, jakie powinny być spełnione, by można było maksymalizować efekty dobrobytowe integracji w warunkach równowagi ogólnej², wykluczając m.in. przyczyny kryzysu fiskalnego, a przynajmniej je minimalizując.

Celem artykułu jest analiza kryzysu integracji europejskiej z perspektywy kryzysu fiskalnego w Eurolandzie oraz próba oceny zarządzania tym kryzysem z uwzględnieniem jego wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań. Osią analizy pozostaje przyjęta w UE filozofia polityki antykryzysowej w kontekście zasadniczego pytania: czy antykryzysowe instrumentarium, noszące znamiona polityki krótkookresowej, jest w stanie zneutralizować fundamentalne przyczyny kryzysu fiskalnego w Eurolandzie, a szerzej rzecz ujmując – w całej UE.

Pytanie ma charakter wielowątkowy, tym bardziej że oprócz podstawowych zaniechań – chociażby w kontekście teorii optymalnych obszarów walutowych, co wynika m.in. z dominacji polityki nad ekonomią integracji w Europie – mamy do czynienia z kryzysem globalnej gospodarki towarowo-pieniężnej.

Lutowa debata budżetowa UE (Bruksela 7-8.02.2013 r.), mimo że dotyczyła wypracowania kompromisu w zakresie planu finansowego na lata 2014-2020, wyraźnie zasygnalizowała, że przyszłą osią sporu w UE nie będzie budżet, lecz konieczna systemowa reforma funkcjonowania UE, w tym kwestia głębi i istoty integracji strefy euro. W obliczu kryzysu strefy euro, zwiększony budżet UE z pewnością mógłby stępić ostrze kryzysu Eurolandu (budżet 2014-2020 na poziomie 960 mld euro stanowi 1% PKB UE), ale wciąż nie likwidowałby fundamentalnych jego przyczyn. Podobnie zresztą jak i skupowanie toksycznych obligacji krajów PIIGS czy pakt fiskalny i wypracowana idea unii bankowej, wsparta racjonalnym, aczkolwiek opacznym pojmowaniem integracji wielu prędkości.

2. Euroland a teoretyczne fundamenty unii walutowej (wybrane aspekty)

Jeśli spojrzeć na unię walutową z perspektywy pomnażania efektów dobrobytowych na poziomie makro- i mikroekonomicznym, to zgodnie z teorią wspólna waluta jest naturalną konsekwencją procesu integracji „w głąb” na drodze poszerzenia obszaru

² Stan gospodarki, w którym występuje jednocześnie równowaga wewnętrzna (na poziomie produkcji potencjalnej) i zewnętrzna (równowaga bilansu obrotów bieżących BP) oraz pochodne równowagi cząstkowe, (m.in. na rynku pracy, rynku pieniężnym i walutowym, równowaga budżetowa). E.M. Pluciński, *Ekonomia gospodarki otwartej*, Elipsa, Warszawa 2004, s. 249 i n.

racjonalnych wyborów ekonomicznych w ramach międzynarodowej integracji gospodarczej (unia celna, wspólny rynek, unia walutowa) i źródłem optymalnych korzyści z otwarcia gospodarki na jej drugim poziomie (1. handel międzynarodowy, 2. międzynarodowa integracja gospodarcza, 3. globalizacja światowa)³.

Wspólna waluta jest kluczowym elementem tworzenia całkowicie zintegrowanego, jednolitego rynku w ramach międzynarodowej integracji gospodarczej. O ile istnienie wspólnego rynku nie wymaga bezpośredniego wprowadzenia unii walutowej⁴, o tyle brak wspólnej waluty ogranicza skalę potencjalnych korzyści, które może wygenerować wspólny rynek⁵.

Podstawowy zaś koszt przystąpienia do wspólnego obszaru walutowego to pozabawienie się możliwości korekty kursu walutowego (polityki pieniężnej w ogóle), co ogranicza politykę interwencyjną państwa głównie w okresie dekonjunktury gospodarczej. Brak możliwości korekty kursowej może być też dotkliwy w przypadku raptownego zróżnicowania warunków handlu z poszczególnymi krajami członkowskimi (*vide* wzrost płac nieproporcjonalny do wydajności pracy, na przykład w Grecji na tle Niemiec). Jednakże w obu przypadkach koszty wyimpasowania polityki kursowej na poziomie narodowym są tym mniejsze, im wyższy jest stopień podobieństwa krajów członkowskich pod względem spełnienia fundamentalnych warunków⁶ optymalizujących wspólny obszar walutowy (podobieństwo względem: dywersyfikacji i otwartości gospodarek, mobilności czynników wytwórczych, integracji rynku finansowego, elastyczności cenowo-płacowej, preferencji poziomu inflacji i bezrobocia czy wreszcie substytucyjność strukturalno-instytucjonalna). Spełnienie warunków podobieństwa w zakresie optymalizacji obszaru walutowego⁷ ogranicza asymetryczność reakcji gospodarek krajów tworzących wspólny obszar walutowy na szoki popytowo-podażowe. Przy rosnących korzyściach statyczno-akumulacyjnych w miarę trwania unii walutowej oznacza to wyższą efektywność integracji niż w przypadku wspólnego rynku⁸.

³ E.M. Pluciński, *Świat – Europa – Polska...*, Oficyna Wydawnicza BRANTA, Bydgoszcz-Kraków 2008, s. 32 i n.

⁴ K. Lutkowski, *Szanse, jakie stwarza uczestnictwo w w integracji gospodarczej i walutowej*, [w:] *Globalizacja i integracja europejska. Szanse i zagrożenia dla polskiej gospodarki*, red. J. Kotyński PTW, Warszawa 2005, s. 192 i n.

⁵ Szerzej: E.M. Pluciński, wyd. cyt., s. 157-182 i 229-241.

⁶ W związku z trudnościami jednoznacznej wyceny stopnia optymalizacji obszaru walutowego (rozumianej jako optimum między inflacją a bezrobociem w warunkach równowagi wewnętrznej na poziomie potencjalnym przy jednoczesnej równowadze zewnętrznej, rozumianej jako równowaga obrotów bieżących bilansu płatniczego) za kryterium optymalizacji przyjmuje się warunki, jakie powinny być spełnione, by w zintegrowanym obszarze walutowym minimalizować skutki szoków popytowo-podażowych. Szerzej: E.M. Pluciński, *Ekonomia gospodarki otwarte*, Elipsa, Warszawa 2004, s. 133 i n., 279 i n.

⁷ Por. R. Mundell, *A theory of optimum currency areas*, "American Economic Review" 1961, no. 51, s. 657-665.

⁸ P. de Grauwe, *The Economics of Monetary Integration*, Oxford University Press 1992, s. 42 i n.

Praktyka w konfrontacji z teoretycznymi fundamentami unii walutowej potwierdza, że w przypadku niespełnienia przez kraje członkowskie warunków optymalizujących wspólny obszar walutowy tęsknota za suwerenną polityką kursu walutowego (np. deprecjacją waluty w sytuacji kryzysu gospodarczego) jest duża, w przypadku zaś spełnienia warunków optymalizujących nie istnieje. Otóż w warunkach podobnego poziomu zintegrowanych gospodarek, a także wysokiej intensywności handlu wzajemnego panaceum na szok zewnętrzny, zamiast deprecjacji waluty, jest giętkość cen, płac i wysoka mobilność czynników wytwórczych w ramach jednakowo sprawnych instytucji rynkowych. Wymienione warunki stanowią racjonalne uzasadnienie funkcjonowania wspólnej waluty w miejsce walut narodowych, co ma miejsce na niższych etapach integracji regionalnej (UC, JRW), gdzie nie ma konieczności spełnienia warunków właściwych dla optymalnego obszaru walutowego.

Nowe podejście teorii optymalnych obszarów walutowych podnosi dodatkowo warunek wiarygodności polityki gospodarczej. Korzystając z warstwy wnioskowej długookresowej krzywej Phillipsa, współczesna teoria optymalnych obszarów walutowych uzasadnia, dlaczego koszty związane z utratą niezależności polityki monetarnej są znacznie niższe, niż powszechnie sądzono, a korzyści z integracji walutowej, szczególnie związane ze wzrostem zaufania do polityki antyinflacyjnej, są znacznie wyższe, niż przypuszczano. Podstawą takiego rozumowania jest teza, że integracja walutowa to nie tylko podtrzymywanie stabilności kursów walutowych (często sztucznie i za wszelką cenę), ale również wiarygodność polityki monetarnej i fiskalnej⁹. W tym też sensie można mówić o poszerzaniu obszaru racjonalnych wyborów ekonomicznych w warunkach unii walutowej na poziomie mikro- i makroekonomicznym. Czy rzeczywiście te wszystkie warunki spełnia Euroland?

2.1. Euroland – ekonomia czy polityka integracji

Konfrontacja fundamentalnych warunków optymalizujących jednolity obszar walutowy z unijną rzeczywistością wyraźnie wskazuje na grzech zaniechania Eurolandu w tym względzie. Członkami strefy euro są bowiem kraje, które nie spełniają warunków niosących w zamyśle nie tylko poszerzenie obszaru racjonalnych wyborów ekonomicznych w ramach europejskiej integracji, ale też minimalizowanie asymetryczności skutków zewnętrznych i wewnętrznych szoków gospodarczych w wyniku zróżnicowanej elastyczności gospodarek krajów wspólnego obszaru walutowego. Faktycznie inny jest stan finansów publicznych krajów Eurolandu wykazujących podobieństwo w konkurencyjności gospodarek i będących wobec siebie substytucyjnymi pod względem strukturalnym i instytucjonalnym, np. Niemcy, Austria, Holandia czy Finlandia, a inny krajów Południa UE (*vide* kraje PIIGS). Podobnie sprawa

⁹ W bazie doświadczeń wielu krajów, które wykazywały jednocześnie i wysoką stopę inflacji, i rosnące bezrobocie, zaobserwowano prawidłowość, że wysoki poziom inflacji w długim okresie nie ma związku z poziomem bezrobocia, ale ma wpływ na oczekiwania podmiotów gospodarujących (por. teorię racjonalnych oczekiwań R. Lucasa). Szerzej: E.M. Pluciński, *Świat...*, s. 239 i n.

wygląda, jeśli by odnieść się do poziomu instytucjonalnego i branżowej dywersyfikacji gospodarek porównywanych krajów bądź poziomu elastyczności płac i cen w warunkach kryzysu gospodarczo-fiskalnego etc.

Dylemat między polityką a ekonomią integracji rozstrzygnięty (mocą Traktatu z Maastricht) na korzyść politycznego projektu scalania europejskich gospodarek zignorował fundamentalne warunki optymalnego obszaru walutowego, by nie wspomnieć o niewłaściwym „oprzyrządowaniu” samego już projektu euro (niemoc rygorów Paktu stabilności i wzrostu (PSiW) wobec mikro- i makroekonomicznej polityki życia ponad stan, traktatowa niemoc decyzyjna przy braku wspólnego rządu i wspólnej polityki fiskalnej etc.). W tym kontekście praktyka Eurolandu potwierdza, że u podstaw spełnienia formalnych kryteriów z Maastricht, jako przepustki do strefy euro, nie występuje realna konwergencja gospodarek, której bazą jest substytucyjność strukturalno-instytucjonalna¹⁰ krajów członkowskich strefy euro (z odniesieniem do poziomu krajów Północy UE), lecz statystyka (często przekłamywana w tym względzie, *vide* Grecja). Co więcej, statystyka ignorowana w kontekście ustalonych rygorów PSiW na wypadek naruszenia dyscypliny budżetowo-fiskalnej przez kraje Eurolandu, by nie wspomnieć o poziomie (nie)wiarygodności polityki gospodarczej pojedynczych krajów UE. PSiW przyjęto w 1999 r. (Amsterdam, tzw. Maastricht II) jako dopełnienie realizowanego tylko połowicznie projektu UGW mocą traktatu z Maastricht. Realizowany projekt euro (ograniczony w stosunku do pierwowzoru, bo miała być unia gospodarczo-walutowa – UGW, a nie unia walutowa, traktowana jako UGW z derogacją w czasie) jest skażony wizją przyśpieszenia integracji europejskiej z pominięciem ekonomicznych uwarunkowań przejścia do wyższej fazy integracji. Zmiana nazwy EWG na UE w 1993 r. była jedynie zwiastunem politycznego scenariusza na drodze do strefy euro, a nie symbolem rzeczywistego domknięcia tzw. czterech wolności wspólnego rynku UE. Uznano, że polityczna decyzja o integracji „w głąb” wymusi przyśpieszone procesy sfederalizowania Europy, przybliżając tym samym integrację europejską do warunków optymalnego obszaru walutowego i realizację stosownych efektów dobrobytowych na poziomie UGW. Zdominowanie ekonomii integracji przez politykę integracji spowodowało, że zamiast przyśpieszonej federalizacji Europy mamy groźbę jej rozpadu.

¹⁰ Łącząc wnioski wynikające z analizy JRW i UGW, można postawić tezę, że spełnienie warunków konwergencji realnej i strukturalnej jest kluczem dla małych oraz nowych krajów Unii zarówno w kontekście spełnienia pięciu formalnych kryteriów zbieżności (warunkujących wejście do strefy euro), jak i wykorzystania potencjału JRW dla efektów dobrobytowych wynikających z dominującego tam wewnątrzgałęziowego podziału pracy, bazującego na substytucji, a nie komplementarności gospodarek. W danym przypadku chodzi o substytucyjność popytową, podażową i strukturalną, które są ze sobą powiązane związkiem przyczynowo-skutkowym. Substytucyjność popytowa (mierzona podobieństwem poziomu PKB *per capita* w dłuższym okresie) jest skutkiem substytucyjności podażowej (mierzonej podobieństwem krzywej jednakowego produktu, czyli podobieństwem ilości i jakości czynników produkcji stosowanych w produkcji homogenicznych produktów). Natomiast substytucyjność strukturalno-instytucjonalna (mierzona m.in. podobieństwem struktury branżowej PKB oraz elastyczności i transparentności rynków, również podobieństwem mechanizmu alokacji czynników wytwórczych) limituje substytucyjność podażową.

W ramach dominacji polityki nad ekonomią integracji zbagatelizowano nie tylko warunki optymalnego obszaru walutowego, ale też inne obiektywne prawa społeczno-ekonomicznego rozwoju, w tym warstwę wnioskową prawa nierównomiernego rozwoju w przestrzeni i w czasie, oraz teorię lokalizacji wobec efektów dobrobytowych integracji pomiędzy centrum a peryferium¹¹. Otóż sam dostęp do niskich stóp procentowych krajów peryferyjnych oraz ich wsparcie poprzez politykę strukturalną UE nie może z założenia zapewnić sukcesu polityce wyrównania poziomu rozwoju między peryferium i centrum zintegrowanego obszaru. W konsekwencji plan ściślejszego sfederalizowania Europy na poziomie unii walutowej, bez pierwotnego wypełnienia fundamentalnych warunków wspólnego obszaru walutowego (a wcześniej jeszcze domknięcia niższej fazy integracji, tj. JRW UE), jest mało realny – szczególnie w okresie zwiększonej częstotliwości szoków gospodarczych¹² (i nie tylko gospodarczych) zglobalizowanego świata. Potwierdza to zresztą konfrontacja planów z realizacją politycznego projektu euro. Zamierzenia co do przyśpieszenia realnej konwergencji gospodarek peryferyjnych, zatem zintensyfikowania handlu wzajemnego (głównie wewnątrzgałęziowego) w drodze poprawy konkurencyjności strukturalnej poprzez cztery wolności wspólnego rynku w warunkach jednolitej waluty, zrealizowano jedynie częściowo. Obroty handlowe wprawdzie wzrosły, ale poniżej oczekiwań, bo w dużej mierze na skutek przenoszenia produkcji do krajów o niższych kosztach pracy (głównie z Niemiec)¹³. Outsourcing produkcji nasilił się jeszcze bardziej po 2004 r., kiedy Portugalię, Grecję czy Hiszpanię mogły zastąpić nowe kraje UE, mające większe tradycje przemysłowe (Czechy, Polska). Wszystkie te kraje występują jednakże w roli poddostawców (zabezpieczających części do produktów finalnych eksportowanych przez Niemcy), a nie konkurencyjnych strukturalnie unijnych partnerów wobec Niemiec.

Na marginesie należy dodać, że duża skala outsourcingu produkcyjnego Niemiec spowodowała wzrost ich konkurencyjności i niczym nieograniczony rozwój eksportu m.in. do krajów Eurolandu¹⁴. W przypadku istnienia walut narodowych zwiększony import z Niemiec skutkowałby deprecjacją waluty kraju importera (np. drachmy greckiej), co zwykle ogranicza ten eksport. W strefie euro ten związek przyczynowo-skutkowy nie występuje. Nieograniczony import na bazie łatwo dostępnego kredytu skutkuje zadłużeniem importera i wiarą kredytodawcy (banku, eksportera etc.) w moc wspólnego obszaru walutowego i pewny zwrot zaciągniętego kredytu. Negatywna kumulacja tegoż problemu na poziomie sektora prywatnego

¹¹ Por. m.in.; J. Misala, E.M. Pluciński, *Handel wewnątrzgałęziowy między Polską a Unią Europejską. Teoria i praktyka*, Elipsa, Warszawa 2000, s. 13-23 i n.; Rymarczyk, *Internacjonalizacja i globalizacja przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2004, rozdz. 1 i 2.

¹² Szerzej: J. Solarz, *Zarządzanie ryzykiem systemu finansowego*, LAM, Warszawa 2005, s. 95 i n.

¹³ Por. A. Sławiński, *Co dalej z euro*, „Rzeczpospolita” 10-11.11.2011, s. B11.

¹⁴ Ubocznym zaś tego efektem jest również dryfowanie Niemiec (Europy) na obrzeża technologicznego centrum świata (intensywny outsourcing i łatwy eksport na poszerzony wspólny rynek UE zmniejszają presję na Niemcy w globalnym wyścigu w obszarze najnowocześniejszej wiedzy i technologii.

i państwowego, wspierana zachętą gwarancji kredytowych EBC dla kupowanych obligacji rządowych przez banki krajów Eurolandu, dodatkowo sprzyjała rozwojowi kryzysu fiskalnego w Eurolandzie (*vide* Grecja etc.).

Inne kraje mniej uzależnione od eksportu niż Niemcy, nie korzystając w tak dużej skali z outsourcingu, nie mają dodatkowego bodźca do inwestycji, które mogłyby poprawić ich konkurencyjność w UE. Niski zaś popyt zewnętrzny i wewnętrzny w okresie dekoniunktury dodatkowo ogranicza inwestycje. Natomiast nadzieja wielu małych krajów strefy euro na odzyskanie utraconej konkurencyjności w okresie kryzysu poprzez relatywny spadek płac jest neutralizowana przez mechanizm swobodnego przepływu siły roboczej w zintegrowanym obszarze¹⁵. W rezultacie handel wzajemny jest mniej intensywny. Co więcej, przy umiarkowanej konwergencji między krajami UE (mierzonej spłaszczeniem różnic w poziomie PKB *per capita*) można zaobserwować dywergencję między regionami UE. Wszystko razem ogranicza rozwój handlu wzajemnego „17” na bazie wewnątrzgałęziowego podziału pracy, który jest (jak postęp naukowo-techniczny) nieograniczony, ale dominuje pośród wysoko rozwiniętych krajów Eurolandu (UE), tj. krajów podobnych do siebie strukturalnie i instytucjonalnie, którym bliżej jednocześnie do spełnienia warunków optymalności obszaru walutowego.

Ponadto polityczny projekt realizacji Eurolandu nie uwzględniał chociażby federalnego budżetu na wypadek kryzysu integracji. Przeważała wiara w możliwości niezakłóconego rozwoju integracji europejskiej i wyrównywania poziomu rozwoju regionów i państw członkowskich tylko dzięki poszerzaniu obszaru racjonalnych wyborów ekonomicznych w ramach jednoczesnej integracji „w głąb i wszcz” oraz redystrybucji dochodów za pośrednictwem polityki strukturalnej na rzecz krajów peryferyjnych Unii. Podobnie zresztą jak wiara w nieograniczone możliwości transferu części dochodów z obszarów stabilnie funkcjonujących do obszarów dotkniętych szokiem popytowo-podażowym. Problemy z przyjęciem kolejnych pakietów pomocowych przez Grecję i inne kraje PIIGS dotknięte kryzysem fiskalnym czy batalia o budżet UE na lata 2014-2020 są tego wyraźnym zaprzeczeniem. Podobnie zresztą jak i brak spójnej wizji fundamentalnego reformowania strefy euro i funkcjonowania samej UE.

Wymuszone zaś przez UE i MFW programy oszczędnościowe na krajach PIIGS – jako rewers pakietów pomocowych udzielonych w celu ich ratowania przed bankructwem – jedynie zwiększają niechęć do integracji europejskiej na poziomie unii walutowej. Odżywają narodowe egoizmy oraz zróżnicowane wizje integracji europejskiej¹⁶, łącznie z wizją jej rozpadu. Niechęć wyborców w krajach UE do ponoszenia dodatkowych kosztów w walce o przetrwanie Eurolandu jest coraz większa, a wiarygodność planów stabilizujących Euroland coraz mniejsza, co potwierdzają reakcje rynków finansowych po kolejnych niezbornych i spóźnionych decyzjach gremiów unijnych.

¹⁵ Szerzej: E.M. Pluciński, *Ekonomia...*, s. 108-117 i n.

¹⁶ Szerzej: W. Merkel, *Demokratie und europäische Integration: ein Trade off?*, „Neue Gesellschaft Frankfurt Hefte” 2013, FH 1-2, s. 4-9 i nast.

3. Zarządzanie kryzysem a idea wielu prędkości integracji europejskiej

Od momentu wybuchu kryzysu fiskalnego w Eurolandzie gremia decyzyjne UE podejmowały liczne działania, by zapobiec dalszemu pogłębianiu i rozszerzaniu się kryzysu w przestrzeni integracji europejskiej oraz wyeliminowaniu jego przesłanek w przyszłości. Filozofia systemu zarządzania kryzysem w Eurolandzie¹⁷ skoncentrowała się na trzech podstawowych obszarach: 1. spójnym pakiecie instrumentów wczesnego reagowania krajów członkowskich; 2. wewnątrzgrupowym finansowym wsparciu banków (pożyczki, gwarancje, transfery aktywów); 3. wzmocnieniu roli Europejskiego Nadzoru Bankowego (EBA) w procesie konwergencji wewnętrznych standardów pomiędzy krajami członkowskimi i transparentności ich działań finansowych.

Analizując ramy oraz instrumentarium zarządzania kryzysem w Eurolandzie, można śmiało postawić tezę, że dotychczasowa walka z kryzysem to bardziej gaszenie pożaru niż likwidacja jego przyczyn. Bo tak należałoby ocenić spóźnione pakiety pomocowe dla Grecji, Hiszpanii etc. (krajów PIIGS w ogóle) czy tworzenie Europejskiego Funduszu Stabilizacji Finansowej (EFSF, czerwiec 2010 r.), którego misję od 1.07.2012 r. kontynuuje Europejski Mechanizm Stabilizacyjny (ESM)¹⁸, jak również niespójne decyzje dotyczące skupowania toksycznych obligacji krajów PIIGS¹⁹. Wnikając w treść kolejnych od 2010 r. antykryzysowych dokumentów, porozumień i paktów przyjętych w UE, można odnieść wrażenie, że dopiero rok 2012, kiedy robiono już zakłady co do terminu rozpadu Eurolandu, nadał nową jakość zarządzaniu kryzysem w Eurolandzie. Cokolwiek by jednak powiedzieć o przełomie i odważnych decyzjach ECB w obszarze ekspansji monetarnej i skupowania toksycznych obligacji, w wyniku czego mniejsze kraje PIIGS (szczególnie Irlandia i Portugalia)

¹⁷ Por. *Financial Integration in Europe, April 2012*, ECB, Frankfurt am Main 2012, s. 93-101; *Financial Stability Review, December 2012*, ECB, Frankfurt am Main 2012, s. 119-127.

¹⁸ Fundusz ESM jako sukcesor EFSF powołany do interwencji na finansowym rynku wtórnym w celu wykupywania rządowych obligacji (m.in. krajów PIIGS przy współdziałaniu ECB oraz dokapitalizowania banków zadłużonych krajów). Podpisany Układ o ESM (2.02.2012r.) zakłada w stosunku do EFSF (od czerwca 2010 r.) zwiększenie funduszy oraz elastyczności w operacyjnej działalności na wypadek wyjątkowej sytuacji (decyzje podejmowane większością głosów na poziomie 85, a nie 100%). Układ o ESM wprowadził m.in. zapis, że po 1.01.2013 r. wszystkie rządowe obligacje krajów strefy euro, których okres zapadalności jest dłuższy niż rok, muszą zawierać klauzulę wspólnych działań. Ponadto, że po 1.03.2013 r. z pomocy finansowej ESM mogą korzystać jedynie te kraje Eurolandu, które podpisały Układ o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w UGW. Działania ESM oparte na szerokiej płynności aktywów strefy euro mają w założeniu pozytywnie wpływać na integrację finansową. Zob.: *Financial Integration...*

¹⁹ Hiszpania, która dostała 100 mld euro na dokapitalizowanie banków, a musiała w krótkim okresie wykupić dwudziestomiliardową transzę obligacji, miała jedynie dwa tygodnie od 1.07.2012 r., aby wpłacić do ESM swoją ratę w wysokości 3,8 mld euro, co przy bieżącej kondycji budżetów wymienionych krajów było mało realnym założeniem. Por. analizy@noblesecurities.pl (9.10.2012).

wróciły na prywatny rynek finansowy, a większe, jak Włochy i Hiszpania, mają z początkiem 2013 r. koszty obsługi zadłużenia zdecydowanie niższe (jak przed za-
paścią fiskalną)²⁰, to wciąż są to instrumenty dalekie od fundamentalnej reformy
funkcjonowania strefy euro. Podobnie zresztą jak w przypadku dyskutowanej unii
bankowej²¹, której celem jest m.in. wzięcie pod kontrolę banków krajów Eurolandu
oraz oddzielenie ryzyka bankowego od zadłużenia państwa, czy wreszcie samego
paktu fiskalnego (wszedł w życie 1.01.2013r.), którego celem jest m.in. kontrola
i ograniczenie nieodpowiedzialnej polityki fiskalnej rządów krajów członkowskich
Eurolandu (UE)²².

3.1. Unia fiskalno-bankowa a idea wielu prędkości integracji w UE

Unia bankowa i pakt fiskalny – mające wzmocnić ramy instytucjonalne i kontrolne
w Eurolandzie – w niewielkim stopniu dotyczą fundamentalnych z punktu widze-
nia teorii unii walutowej uwarunkowań funkcjonowania strefy euro. Kontrolowanie
banków i oddzielenie ryzyka bankowego od zadłużenia państwa to wciąż tylko sta-
wianie tamy dla kryzysowego rozlewiska.

Co więcej, kreuje się przy tym na nowo problem dwóch prędkości integracji
w UE, ale opacznie interpretowanych z punktu widzenia – uzasadnionej zresztą –
idei przywrócenia wielu prędkości w integracji europejskiej. Dziś, mówiąc o wielu
prędkościach w UE, ma się na myśli rozdział pomiędzy aktualną „17” Eurolandu
a pozostałymi członkami UE. Wydaje się, że mówiąc o wielu prędkościach integracji
europejskiej, należałoby dokonać nowego rozdania pośród wszystkich 27 krajów
integracji europejskiej. Rewizji wymagałoby też skład aktualnej „17” Eurolandu pod
względem nie tylko formalnej konwergencji fiskalno-monetarnej, ale też z punktu
widzenia poziomu realno-instytucjonalnej konwergencji obecnych krajów człon-
kowskich strefy euro, podobnie jak i pozostałych (oraz przyszłych) krajów człon-

²⁰ Por. J. Lewandowski, *Nieuchronnie rozejdą się drogi euro i non-euro*, „Gazeta Wyborcza”
z 9-10.02.2013, s. 20-21.

²¹ *Towards a Banking Union, Financial Stability Review, December 2012*, ECB, Frankfurt am
Main 2012, s. 119.

²² Pakt fiskalny, na bazie podpisanego w marcu 2012 r. Traktatu o stabilności, koordynacji i zarzą-
daniu w UGW oraz tzw. sześciopaku (przyjętego 9.09.2011), ma wymusić równowagę budżetową na
krajach członkowskich oraz wzmocnić uprawnienia Rady UE i KE do kontroli ich stanu finansów pu-
blicznych, a także usprawnić koordynację polityki gospodarczej. Pakt ustala też zasady funkcjonowania
szczytów państw strefy euro z udziałem pozostałych państw UE. Tzw. sześciopak (6 aktów) odnowił
„martwy” PSiW wraz z mechanizmem sankcji, wprowadził nowe procedury postępowania (sankcje) na
wypadek naruszenia makroekonomicznej równowagi oraz dyrektywy dla krajowych decyzji fiskal-
nych. Przyjęty w marcu 2012 r. Traktat o stabilności, koordynacji i zarządzaniu w UGW (wejście
w życie po 1.01.2013 r., bez udziału Czech i W. Brytanii) zobowiązuje rządy 25 krajów UE, głównie
kraje strefy euro, do większej dyscypliny fiskalnej oraz transparentności działań i pogłębiania integracji
fiskalnej.

kowskich UE, dokonując rozróżnienia pod względem ich dojrzałości do integracji na poziomie unii walutowej (strefa euro), wspólnego rynku wewnętrznego i unii celnej. Chodzi o to, by o przyporządkowaniu do jednej z trzech faz integracji europejskiej decydowały przesłanki ekonomiczno-strukturalne i instytucjonalne, a nie decyzje polityczne czy tzw. umowne kryteria.

Moje pojmowanie wielu prędkości, mimo że dalekie od dyskutowanej idei dwóch prędkości, z rozróżnieniem na euro i non-euro kraje UE²³, jest nawiązaniem do efektów dobrobytowych integracji gospodarczej. Otóż można postawić tezę, że sumaryczne efekty dobrobytowe na poziomie makro- i mikroekonomicznym, wynikające z integracji krajów UE na różnych jej poziomach (UGW, JRW, UC), ale adekwatnych do poziomu substytucyjności bądź komplementarności gospodarczo-instytucjonalnej krajów członkowskich, mogą być większe i szybsze niż zadektowane skutki unii polityczno-gospodarczej. Co więcej, taki podział na wiele prędkości integracji nie wyklucza awansu (także spadku) pomiędzy różnymi prędkościami integracji. Podstawą koniecznej szeroko zakrojonej reformy funkcjonowania UE, w tym strefy euro, powinien być najpierw powrót do istoty i współzależności między kolejnymi fazami integracji, mając na względzie integrację ekonomiczno-polityczną, a nie odwrotnie. A jest co robić, biorąc pod uwagę: 1. zaniechania wobec teoretycznych fundamentów regionalnej unii walutowej, 2. fiasko idei dominacji polityki nad ekonomią integracji europejskiej, począwszy od JAE z 1986 r., zmaterializowanego Traktatem z Maastricht o UE, i przyspieszoną realizację projektu euro od 1999 r., podyktowaną racjami politycznymi.

Nie bez znaczenia jest również świadomość smutnego finału politycznych decyzji o przyspieszonym przejściu do wyższej fazy społecznego systemu gospodarowania zasobami. Wtedy nieudana próba dotyczyła pominięcia fazy kapitalizmu, dziś przypomina o tym m.in. kryzys strefy euro. W konsekwencji wymuszone przez UE i MFW programy oszczędnościowe na krajach PIIGS – jako rewers pakietów pomocowych dla ich ratowania przed bankructwem – jedynie zwiększają niechęć do integracji europejskiej na poziomie unii walutowej. Odżywają narodowe egoizmy oraz zróżnicowane wizje integracji europejskiej, łącznie z wizją jej rozpadu.

4. Podsumowanie

1. Mankamenty globalnej gospodarki zdominowanej przez ekonomię neoliberalną są jedynie dopełnieniem podstawowego mankamentu Eurolandu, wynikającego z dominacji polityki nad ekonomią integracji. By leczyć przyczyny, a nie skutki choroby Eurolandu, należałoby podjąć działania przywracające fundamentalny wymiar ekonomicznej integracji europejskiej w jej poszczególnych fazach. O ile integracja europejska na poziomie unii celnej w pełni sprawdziła się historycznie, inten-

²³ Por. m.in. J. Lewandowski, wyd. cyt.

syfikując efekty dobrobytowe krajów gospodarczo wobec siebie komplementarnych i/lub substytucyjnych, to już wyższe jej fazy wywołują w tym względzie dyskusje (wspólny rynek) oraz wątpliwości (Euroland).

Wspólny rynek z jego czterema (nominalnie) wolnościami, mimo iż sprzyja zwiększeniu efektów dobrobytowych z integracji (efekty handlowe UC powiększone o efekty produkcyjno-akumulacyjne), rodzi kontrowersje w obszarze regulacji rynków etc., by nie wspomnieć o bilansie korzyści i kosztów między centrum i peryferium wspólnego rynku bądź o tak zwanym koszcie utraconych możliwości krajów peryferyjnych UE czy skali finansowania polityki strukturalnej i rolnej we wspólnym rynku etc.

Kolejna zaś faza integracji europejskiej (Euroland jako polityczny projekt UGW z derogacją) w ogóle nie trzyma standardów unii walutowej. Wspomniany wyżej koszt utraconych możliwości krajów peryferyjnych UE na poziomie wspólnego rynku jedynie przypomina o braku realnej konwergencji gospodarek, która oprócz innych warunków optymalności wspólnego obszaru walutowego określa fundamentalne przyzwolenie na otwarcie wyższej (wobec wspólnego rynku) fazy integracji, czyli unii walutowej.

2. Stawianie podczas kryzysu Eurolandu alternatywy – albo uratujemy projekt euro, albo rozpadnie się integracja europejska, jest niewłaściwe. Potwierdza jedynie, że politycy myślą w kategoriach obrony ułomnego projekt euro, zamiast go fundamentalnie reformować.

Bieżące (spóźnione zresztą) krótkookresowe działania w wymiarze wewnętrznym i globalnym, nastawione na ratowanie Grecji, krajów PIIGS i Eurolandu, powinny mieć wsparcie przede wszystkim w długookresowej strategii działania na rzecz przywrócenia prymatu ekonomii nad polityką integracji w UE. Oznaczałoby to również uwzględnienie wielu prędkości integracji w UE. Dziś strefa euro nie ma ekonomicznych podstaw, by tworzyło ją 17 krajów, podobnie jak 27 krajów było członkami wspólnego rynku UE. W warunkach jednoczesnego pogłębiania i poszerzania integracji europejskiej powrót do ekonomii integracji (w tym realizacji idei „różnych prędkości”) może w dużej mierze uchronić UE nie tylko przed jałowym biegiem integracji gospodarczej (co znajduje odzwierciedlenie m.in. w kreowaniu „atrapowych paktów i programów integracji”), ale i obsuwaniem się Europy na obrzeża konkurencyjności globalizującego się rynku światowego.

Idea wielu prędkości integracji nie wyklucza przejścia z niższej do wyższej ligi integracji.

O tym jednak muszą decydować parametry ekonomiczne, a nie decyzje polityczne. Nie oznacza również zaniechania polityki strukturalnej dla całego obszaru UE, podobnie jak i innych polityk. Problem jedynie w stosownych proporcjach pomiędzy „twardą innowacyjnością” większości krajów UE a „miękką innowacyjnością” czołówki UE, która może jeszcze nawiązać walkę konkurencyjną z centrum technologicznym świata.

Reasumując, chodzi o postawienie na nogi wszystkiego, co się dzieje w UE dziś i będzie się dziać w przyszłości. Suma zintensyfikowanych korzyści, zatem efektów dobrobytowych oddzielnych grup krajów na poziomie UC czy JRW, może być wyższa niż korzyści wszystkich na „niby wspólnym rynku” czy „niby jednolitym obszarze walutowym”. W obliczu ciągłego procesu integracji „wszerz” zdywersyfikowanych pod względem gospodarczym krajów wyjściową fazą integracji w UE powinna pozostać unia celna.

3. Biorąc natomiast pod uwagę fakt, że UE stanowi znaczący element globalnej gospodarki, istotną częścią długookresowej strategii pozostaje współdziałanie na rzecz przywrócenia fundamentalnych funkcji pieniądza w globalnej gospodarce towarowo-pieniężnej, zatem wsparcia głównego paradygmatu ekonomii, stanowiącego, że źródłem bogactwa jest praca, a nie spekulacja na pieniądzu.

Sugestie zaś co do nieuniknionej potrzeby permanentnego dostosowania w ramach hipotezy permanentnego kryzysu nie wytrzymują próby społecznego charakteru procesu gospodarowania. Takie podejście może jedynie przyśpieszyć konflikty w wymiarze lokalnym i globalnym. Dotyczy to również regionalnej globalizacji, *vide* UE i Euroland.

Literatura

- Constacio V., *Establishment of the Single Supervisory Mechanism; the first pillar of the Banking Union*, ECB 11th Annual European Financial Services Conference, Brussels, 31 January 2013.
- De Grauwe P., *The Economics of Monetary Integration*, Oxford University Press 1992.
- Financial Stability Review, December 2012*, ECB, Frankfurt am Main 2012.
- Financial Integration in Europe, April 2012*, ECB, Frankfurt am Main 2012.
- Kocka J., *Der Eurozone in der Finanzmarktkrise*, Neue, Gesellschaft. Frankfurter Hefte 9 2011.
- McIvor M., *Europa – Markt oder politische Gemeinschaft*, „Neue Gesellschaft. Frankfurter Hefte” 2011, nr 7/8.
- Lewandowski J., *Nieuchronnie rozejdą się drogi euro i non-euro*, „Gazeta Wyborcza” z 9-10.02.2013.
- Merkel W., *Demokratie und europäische Integration: ein Trade off?*, „Neue Gesellschaft Frankfurt Hefte” 2013, 1-2.
- Misala J., Pluciński E.M., *Handel wewnątrzgałęziowy między Polską a Unią Europejską. Teoria i praktyka*, Elipsa, Warszawa 2000.
- Monthly Bulletin 12/2012, ECB. Eurosystem, Frankfurt am Main 2012.
- Mundell R., *A theory of optimum currency areas*, “American Economic Review” 1961, no. 51.
- Pluciński E.M., *Świat – Europa – Polska. Teoria i praktyka z perspektywy racjonalnych wyborów ekonomicznych*, Oficyna Wydawnicza BRANTA, Bydgoszcz-Kraków 2008.
- Pluciński E.M., *Ekonomia gospodarki otwartej*, Elipsa, Warszawa 2004.
- Rymarczyk J., *Internacjonalizacja i globalizacja przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 2004.
- Sławiński A., *Co dalej z euro*, „Rzeczpospolita” 10-11.11.2011.
- Solarz J., *Zarządzanie ryzykiem systemu finansowego*, LAM, Warszawa 2005.

**THE IDEA OF “MULTI SPEED” OF EUROPEAN INTEGRATION:
MYTH OR NECESSITY? SELECTED ASPECTS IN THE CONTEXT
OF THE MANAGEMENT OF CRISIS WITHIN EUROZONE**

Summary: The aim of this paper is to analyse causes of fiscal crisis in eurozone as well as the process of its management: its philosophy and instruments, in the context of “multi speed” of the European Union. The analysis is pursued against the background of the paradigm of economics of integration and of monetary integration in particular. The performances of the eurozone economy is confronted with the theory of monetary union.

Keywords: eurozone, internal and external conditions of the eurozone fiscal crisis, “multi speed” of the European Union integration, crisis of global commodity-money economy.